

AARHUS TEATERS STUDIO

Kalkunen
Sławomir Mrozek

Stykket foregår i en fjern egn på den
driste årstid, hvor foråret glider over i
vinteren, og hvor eftertænksomhedens
blege skyer drives hen over land-
skabet.

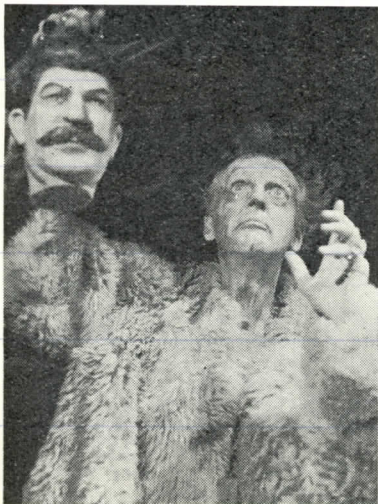

Om KALKUNENS forfatter

Med tøbruddet i 1956 begyndte en hel ny æra i Polen. Ikke blot blev Stalintidens politiske terror afskaffet, og der blev indført hårdt tiltrængte økonomiske reformer; men også åndslivet blomstrede op. Censuren slækkedes. Ytringsfriheden øgedes. Der var en udbredt følelse af at nu gik det mod bedre tider. Det medførte at der spontant opstod en mængde meget interessant digtning. Alt det indestængte, de forbudte tanker og følelser vældede ud. Talenterne kunne frit udfolde sig. I løbet af nogle ganske få år i slutningen af halvtresserne udkom der værker som fik hele det lille-rære Europa til at vende sig mod Polen som landet for den mest spændende og avantgardistiske litteratur

Det var ungdommens tid. Ungdommen der ikke havde kompromitteret sig i Stalintiden. Det var den der førte an, mens ældre forfattere slikkede sårene og ransagede samvittighederne. Det vrimlede med opsigtsvækkende debater. Og nogle af de unge digtere kom til at indtage en betydelig plads i moderne polsk litteratur

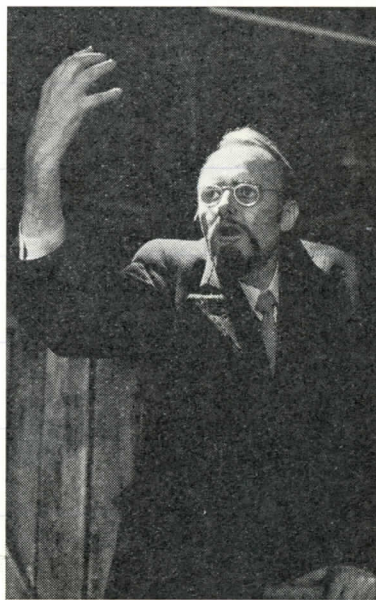
Slawomir Mrożek, som er født i 1930, er en af de mest interessante af denne unge generation. Hans samling satirer fra 1957, ELEFANTEN (den udkom på dansk i 1962) er et af de bedste opgør med Stalintiden i polsk litteratur, fordi den viser den fuldstændig sindssyge, latterlige, men samtidig dødsensfarlige absurditet der kendetegner systemet. Den, og

en novellesamling fra 1959 gjorde Mrożek kendt inden for og uden for Polen som en af de mest lovende unge prosaister. Samtidig begyndte han også at arbejde med teater. Og meget snart blev han tillige regnet for landets ledende unge dramatiker. Med skuespillet TANGO (1964) slog han afgørende sit navn fast uden for Polen, og han måtte herefter anses for en af Europas betydningsfuldeste yngre dramatikere.

Det absurde teater passer Mrożek særdeles godt. Det ligger ham snublende nær. Der er måske få dramatikere der har haft tilværelsens absurditet i forstærket grad så nær på sig. Mrożek behøvede blot at betragte den dagligdag der omgav ham i Polen for at finde emner til så mange absurde dramaer han overhovedet kunne overkomme at skrive. Og manglen på disse omgivelser er måske i virkeligheden grunden til at han lige som er gået i stå, efter at han i slutningen af tresserne for stedse har forladt Polen.

KALKUNEN er et af Mrożeks tidlige stykker. Foruden den rene absurdisme viser det også en meget typisk, men lidt overset side af ham, nemlig hans optagethed af den romantiske livssituation, og hans direkte videreførelse af den polske romantiske og neo-romantiske tradition. Han forbinder idedramaet og det absurde teater. Hovedpersonerne i KALKUNEN er typisk romantiske: en prins, en digter, en elsker på flugt med sin elskede, en

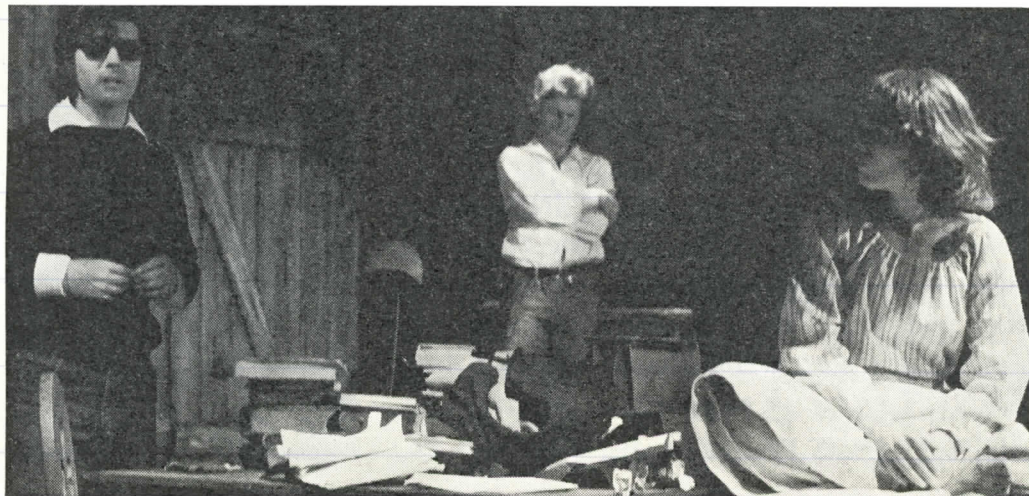

eremit, en officer Men Mrožek skildrer dem forvrænget, i en absurd, moderne situation. En situation, hvor hverken de selv eller det grundlag, de lever på, længere gælder Et dødvande, en beklumret luft, som får selv en stakels kalkun til at opgive ævret og nægte at følge sit stærkeste instinkt, sine voldsomste drifter Hvis atmosfæren påvirker dyr sådan, hvordan må den så ikke virke på mennesker?

Mrožeks stykke blev udgivet i 1959. Det må være skrevet midt i al optimismen. Det var som en dunkel anelse om at den døde luft atter var ved langsomt at sænke sig over landet. At den svært vundne frihed ikke ville vare ved. Og det var måske netop ved at forudse det og så utvetydigt og kunstnerisk overbevissende at give udtryk for det, at Mrožek retfærdiggjorde den position han i manges øjne havde skabt sig - at være Polens NATIONALE dramatiker

PEER HULTBERG

Slawomir Mrozek
Falkunen
- en polsk fabel -

DIGTEREN

Laura

RUDOLF

KAPTAJNEN

Prinsen

Eremitten, den gamle mand fra bjergene

Bønderne

OVERSÆTTELSE:

SCENOGRAFI

Isenesættelse

ANKER TAASTI

Logie Lunoe

SVEND DAM

OLE WISBORG

Ulf Stenbjørn

Jørgen Fønss

Erling Dalsborg

Ove Raskmark

Gunnar Brandt

PEER HULTBERG

IVAN MOGENSEN

Ole Kröll

Notater om Polen 1945-59 1945.

GOMULKA GENERALSEKRETER FOR DET POLSKE
ARBEJDERPARTI. GOMULKA:

"Hvert land
må følge sin egen vej til socialismen"

OG "En demokratisk evolution må føre
Polen til socialismen"

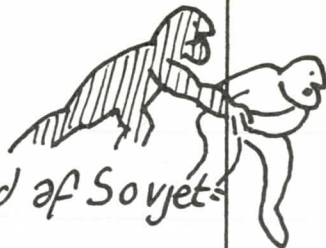

1947

GOMULKA TILBAGEVISER IDEOLOGISK DOG-
MATISME. SOM ET MODSTYKKE TIL
MARSHALHJÆLPEN OPRETTER STALIN
COMINFORM - ET ORGAN TIL ØKONOMISK
KOORDINATION IMELLEM DE SOCIALIS-
TISKE LANDE. TITO OG GOMULKA ER
KRITISKE OVERFOR COMINFORM.

1948.

Jugoslavien hæver sin uafhængighed af Sovjetunionen. I det polske arbejderpartis centralkomite taler Gomułka for en tilnærmelse mellem Polen og Jugoslavien. Samme år udstødes Jugoslavien af COMINFORM. Jugoslaviens hæudelse af sin uafhængighed fører til, at STALIN strammer sin politik overfor de øvrige socialistiske lande. Den stalinistiske fløj i det polske arbejderparti styrkes; Gomułkas plan angribes som "NATIONALISTISK AFVIGELSE". Han bliver sluttelig afsat og fængslet og Centralkomiteen omorganiseres.

1949

DEN NYE CENTRAKKOMITE BEHERSKES HELT AF STALINISTERNE, SPÆNDINGERNE ØGES MEL =

LEM BEFOLKNINGEN OG REGIMET=

STATEN FØRSØGER AT PILLE VED DEN

STÆRKE, POLSKE KATOLICISME; KUNST=

NERNE FÅR PÅBUD OM AT LAVE SOCIALREALISME.

-ØKONOMISK TILBAGEGANG.

1953. STALIN DØR. I SOVJETUNIONEN

TAGER MAN OFFENTLIGT AFSTAND FRA
PERSONDYRKELSEN.

1954. Løbruddet i Polen starter.
Vestlig kultur tillades igen. Forfat-
terne begynder at tale friere. Lederne
begynder at tale åbent om stalinismens
fejslagne økonomiske politik.

1956.

ARBEJDERNE I POZNAN STREJKER MOD

"FOR LAVE LØNNINGER OG FOR HØJE PRISER"

BYENS OFFENTLIGE KONTORER BLIVER HÆRGET
UNDER UROLIGHEDERNE. UTILFREDSHEDEN BRE-
DER SIG OGSÅ I CENTRALKOMITEEN.

OKTOBER = TØBRUDET

GOMULKA BLIR ATTER UDNEVNT TIL PAR-
TILEDER (PÅ TRODS AF SOVJETISK ÆNGSTELSE)
I CENTRAL KOMITEEN UDSKIFTES STALINISTERNE
GRADVIS MED YNGRE LIBERALE FOLK. GOMULKA
MODTAGES MED BEGEJSTRING SOM GARANT FOR
EN HØJERE LEVESTANDARD FOR DEN ENKELTE

BORGER. "Alle kræfter må sættes ind på at

sigtebringe flere varer" HAN GENINDFØ-

RER RETTEN TIL OFFENTLIG KRITIK AF STATSLEDEL-
SEN, MEN ADVARER MOD TANKELOSE HANDLINGER.

DET ER HANS POLITIK AT TØJLE UHÆMMET LI-
BERALISERING - DEN SOVJETISKE INVASION AF
UNGARN VAR ET AFSKRÆKKENDE EKSEMPEL.
1958.

Censuren strammes i et omfattende kors-
tog mod den voksende liberalisme i Polen.
Men samtidig fjernes de sidste stalinister
fra Centralkomiteen.

1959

CENTRAKKOMITEENS FORHOLDSVIS LIBERALE ØKO-
NOMISKE POLITIK SLÅR FEJL. LANDBRUGETS

FORSYNINGER TIL BYERNE SVIG-
TER. GOMULKA AFSKEDIGER SINE
MODERATE MEDARBEJDERE OG GEN-
INDSÆTTER DE UDSKODTE STALINISTER.

Violin-underlægning: Fritz Overgaard
Musik: Charles-Marie Widor og Michael Boesen

